

تورک یوردی

تورک ادبباقدری مرکزى هیئتى طرفندره نشر اولنور.

جلد ۲

آغستوس ۱۳۴۱

نومرو ۱۱

تورک و ماجار لسانلری هقنده تجربه

ماجارلرله تورکلرک بیر اصلدن انشعاب ایتدیکلری ، بیر عرقه منسوب اولدیقلری کیفیتی اخیراً منازع فیه بیر مسئله حالنی آلمشدر . و قیلله تورکلرک عمجه زادهلری عد اولونان بوقومک افرادینی ، بوکونکی کنج علما (فینو اوغریین) عرقه منسوب عد ایتمکده در . اساساً انساب واسانیات علملرینه آنجاق یاریم عصردن برو شعوری بیر صورتده چالیشیلماقده اولدیغندن بوبابدهکی ادعالر و قیاسلر هنوز تبلر ایتمش بیر حالده دکیلدر .

اسکی یوردداشارمز ، ماجارلرک تورک عرقه منسوب اولدیقلری پک اسکی زمانلردن بری متواتردر .

ماجارلرک « سنت آتیین » تاجی ایکی قسمدن متشکلدر : بیر قسمی میلادی اوتوزنجی عصرده (آرپاد) خانداننک رئیس « اشتوان » ، خرستیانیلی قبول ایله مه سندن طولانی ، پاپا ایکینجی سیلوه ستری طرفندن ویریلش و دیگر آلت قسمی ایسه ماجار قیرالی « کهزا » یه بلغیرادک ماجارلر طرفندن فتحنده اسیر دوشن روملره انسانی معامله ایتمه سندن طولانی ، ۱۷۰۳ میلادی ییلنده بیزانس ایمپراطوری « میشل دوکاس » هدیه ایتمشدر . بواکی پارچه چلنک آلتی اوستلی یکدیگرینه یاپیشدیریلهرق حاصل اولان سرپوشدن ماجارلرک استقلال طرازه سی « سنت آتیین » تاجی تشکل ایتمشدر .

بیزانس ایمپراطوری طرفندن قرال « کهزا » یه ویریلن چلنک شکنده کی اکلیک ایچ طرفنده ، ایمپراطور « میشل دوکاس » ایله « کهزا » نک تصویرلری

آراسنده بورسملر صاحبلىرىنىك هویتلىرىنى كوستىرى رويجه شو عباره محكو كدر :

(كه اووى تس ده سپوتيس پيس توس قراليس تور كياس)

يعنى :

« امير صادق تور كيه قيرالى كه اووتس » [كهزا] .

اسكى يونان مؤرخلىرىنىك ماجارلىرى « تورك » ناميله ياد ايتديكلىرى ، ده اعثمانلى توركلرىنىك آناطولى يه هجرتلرندن بير عصر اول ماجارلر كده كندىلرينه بوشرفلى نامى و برديكلىرى ، بوعنوان ايله موشح بير تاجى قبول ايتملرندن آكلاشيله بيلير .

هونلر ك آراسنده اسكى توركلره منسوب تورانى كتله لر موجود اولديغى قبول ايدرسه ك اون بيشىنچى عصرده ياشايان مورخ توروجى « Turoczy » ايله برابر « هون » ايله « هونغار » كهلرلىك آراسنده فرق اولماديغى تسليم ايدمه رز . اساساً « هون » و « هونغ » عىنى كله اولديغى كېي ، « هونغار » ك نهايتنده كى « آر » لاحقى ده ، تامار ، ماجار [۱] حزار ، آوار ، بويار ، بولغار ، قابار [حزارلر ك ماجارستانده متمكن قىسى] كې شرقه منسوب قوملرده ار كك و آدام معناسنه كلن « آر » كهلرندن باشقه بر شى دكلدر . بولاحقه ايله بيتن لفظلر ك « اورال آلتائى » مشترك لسانلرندن آلتائى اولماسى ظنى قويدر [۲]

عثمانلىلر آناطولى يه كچن ايلك توركلر اولماديقلرى كېي ، ماجارلرده ماجارستانه كچن ايلك « اورال آلتائى » ليلر دكلدرلر . هونلر ، آوارلردن ، ماجارلردن اول ماجارستانه كوچمشلردر .

بيك سەئى متجاوز بر زماندن برو مشترك وطندن آيىريلمىش و ميلادى ۱۱ نچى عصردن اعتباراً قان و آتش ايچنده خرستيان اولمغه ، چه پاپاسلىرى واسطه سيله ،

[۱] وقتيله ماجارلر كندىلرينى يافت اولادندن « هونور » و « ماغور » ناملرندە ايكي قهرمانك قلديردىقلىرى ايكي پرەلسدن اورەديكلىرىنى و هونغار ، ماجار اسملىرىنىك بو ايكي ذاته نسبتله تعم ايتديكنى ظن ايدىلردى .

[۲] ار كك ، انسان معناسنه كلن آر كله سەئى بىكزر لفظلر باشقه لسانلرده ده موجوددر : « تالوچقه » : آر ، « مونقولجه » : آر ، اسكى رويجه : ارەد ، « لاتينجه » : وير ، « هروس » ، « آلمانجه » : هر .

اجبار ایدیلشلردر . اليوم ماجارستانده مسلک روحانی و کلیسا ایتالیان ، آلمان ، سلوواک و توتلرک آللرنده در .

اسکیدن برو بر طرفدن اسلاولرک ، دیگر طرفدن جرمن و ایتالیانلرک و تورکلرک استیلا و هجرت سیللی آلتنده بونالدقندن سوکرا عرقداشلمزک اساس رنکلینی بوقادارده محافظه ایتملری شایان حیرتدر . پاپلرک لاتین لسانی ، دین یالیزی آلتنده قبول ایتدیرمکه چالیشمالری ، دیگر طرفدن ایتالیالی « آنزو » خاندانک بر جوق ایتالیا مهاجرلریله برابر ماجارستانده حکمران اولماسی و سوکرا لوکسبورغلی « سکیزموند » ک و هابسبورغلرک ماجارستانه عصرلرجه حکم ایلهمه لری و اطرافده کی صرب ، خیروات ، آلمان ، رومن و ایتالیانلرله صهریت پیدا ایتمه لری بو آسیالی یکنلرمزک صاف قاننه و اوز دیلنه خلل کتیرمشدر . اوقادارکه ، کویلولر مستنی اولمق اوزره ، متوسط و یوکسک طبقه ماجارلردن خالص ماجار قانی ، آنا و بابا جهندن بش ، اون کوبک محافظه ایدمه بیلیمش عائله لر شمعی پار قله کوستریلیر .

ماجار ادبیات تاریخی ، میلادی اون بشینجی عصردن اوله عائده بر ملی شارقی ، بر ملی منقبه قید ایدمه مشدر . اوزمانلرکه یزده « نسیمی » لر « فضولی » لریاشامش و یتشمشدی . ماجار ملیتک منشألینی و تورکلر ایلله قریبتنی آرامق ایچون ، آلمانجه و اسلاوجه علم انسابه و علم لسانه طائده طرفکیرانه یازیلش اثرلرده دکل ، بومهم کتله نك تاریخی و لسانی آسیاده آنا بشیکنده تدقیق ایلهمک لازمدر .

عرقی تدقیقاتک اُک بی طرفلری ، اُک طاملری شاشیرته جق قارانتلق کوشه لری وارددر . فقط بوکون ابتدائی ایزلرینی لغاتنامه صحیفه لرنده صرف کتابلرک سطرلرنده ، کویلولرک دوداقلرنده محافظه ایتمه سی طبیعی اولان بر لسانک وراثت دعواستده صداقله شهادت ایدمه جک دلیللر بولونه بیلیر .

ماجارستانده مستشرقلر ایکی قسمدر : بر قسمی موسویلردن مرکیدرکه بونلر تورکجه نی تجارت مقصدیله اوکره نهرک ، تجارت مکتبلرنده و یا بعضی دارالقونلرده ینه بومقصدده خادم درس لر و قونفرانس لر و یریرلر . بونلرک بعضی اسکی ماصاقر مانیلر ، شعرلر طویلایه رق نشر ایتدیکلری اثرلرک قیمت علمییه سی یوقددر .

بونلر ماجارلرك آريائى ويا تورانى كيى بويوك عرقلردن برينه منسوب اولمالرىنى چكميزلر . ماجار ملتپرورلرى بونلرك منفوريدرلر . ماجارلرى اسلاو ، جرمن ، ايتاليان عرقلرينك امتزاجندن حاصل اولما ، ملز بير قوم و ديللرىنى مخلوط بير لسان عد ايدهلر . بونلرك ياننده بيرده ، آلمان ، اسلاو مهاجرلرندن ماجارلاشان علما واردركه اونلرده ماجارلرى « فين » كيى « اسلاو » كيى قوماره نسبت ايتك ايسهلر . بويولده متعدد كتابلر و تبعايله واردر . مع التأسف بو كون ماجارستانده دارالفنون كرسيلرى ، علم ساحللى بو كيى علما طرفدن اشغال ايدلمكدهدر .

ماجارلرك « فين اوغرى ين » زميره منسوب اولمالرى توركلره آسيائى قرابتلىنى اخلاال ايدهلر .

تورك و ماجار ديلكلرى آراسنده كيى مناسباتى تعيين ايجون اول امرده بنوى مشابهتى كوسترن ايكي لسانك صرفى ، ثانياً جواهر اصليله يى ارئه ايدن الفاظك مشاركتنى تحصيل ايتك ايسهلر . توركله نك ماجارجه ايله علاقه سى بولونما سنىك غير قابل اولديغى اثبات آرزوسندن فارغ اوله ميورم .

اول امرده تورانى لسانلرك صفت كاشفه سى اولان صوتى آهنگ ماجارجه ده ده جاريدر . بويحى آلمدن بولونان « Konz » نام ذاتك ماجارجه و فرانسزجه غرامرندن عينا ترجمه ايدميورم :

« ماجار ديللى تورانى بير لسان اولوب بويوك زميره نك (اوغرو - فينوا) شعبه سى منسوبدر . التضاقى يعنى فعللرك تصرىفى واسملر و صفلر احوالك تئيقى و معناى مالكيتك تفهيمى ضمننده لفظلرك جوهرللى نهايتلرینه بير طاقيم ادا تلى الحاق ايديله رك تشكىل ايدن بير لساندر . جواهر الفاظ هيچ تبدل ايتمز . بولاحقه لرك نفس كلماته التصاقلرنده ، بوتون تورانى لسانلرده اولدينى كيى صوتى آهنگك ادامه سى دقت اولونور .

« صوتى آهنگ » قانونى ، جواهر الفاظك صوكلرينه علاوه اولونه جق لاحقه لرك ده نفس كلمه ده كيى صائتلر ايله عيى صداىى احتوا ايتمه سى لزومى آمردر .

میرلسان ایچون بیر پارچه دقیق و مشکل اولان بومسئله نك حلی ماجارجه ده صامتلك
آهنك جهتیله قالین ، اورتا ، اینجه صدالر ناملریله اوچه آیریلما سیله قولایلا شیر .

مثلا : ادات جمع ، خفیلرده «ك» و ثقیلرده «ق» اوله رق ایکی شر دورلو
استعمال اولونور :

آق ، اوق - أك ، اوک .

دیگر اداتلرده بونلره مثیلدر :

هاز (أو) ، هازاق (أولر) ، هازآم (أوم) کرت (بانجه) کرت أك
(بانجه لر) ، کرت أم (بانجه م)

فعللر :

وار (نی) = بکله مک ، وار (وق) = بکله رم . وار ونق = بکله رز .

وهر (نی) = وورمق ، وهرک = وورورم ، وهرونك = وورورز .

ماجارلر بیک سنه یی متجاوز برزماندن بروء یوردلرندن ، دینلرندن ، غننه لرندن
عرقداش لرندن آریله رق ، بر کتله ، بر آطا حالنده اسلاو ، جرمن ، لاتین عمانلری
اورتاسنه آتیمش بر قوم اولدقلرندن ، تورکلردیانت ، قومشولق و استعمال ایتدکلری
حرفلر یوزندن ، نه درجه کندی دیللرینی اهاال ایتمشلر ایه ، بوقارداش ملتده
بزدن فضله اسلاو ، آلمان ولایتلردن کله و شیوه استعاره ایتمشدر . آنجاق ماجارلر
استعاره ایتدکلری کله لری تمامیه ماجارلاشدیرمشلردر .

ماجارجه ده ، تورکجه کبی ، مذکرلک و مؤنثلک یوقدر . حرف تعریف عد
ایدیلن (a, az) = (آ ، آز) جنسیت کوسترمز . صامتله باشلایان هر هانکی
بر اسمک اولنه (آ) و صائتله ابتدا ایدنلرک اوکنه (آز) کلیر :

آکش = ییچاق . آز آتیا = بابا . صفتلرده تأنیث و تذکیر شکللری
یوقدر . «أبو» معناسنه اولان «یو» صفی عینی طرزده مؤنث و مذکر اسملرک
اوکلرینه کلیر .

جمله لرده ، تورکجه کبی ، فعللر صوکه کتیریلیر . «جوجوق چالیشقان ایدی»
دینیلیر . آریائی لسانلرنده اولدینی کبی «جوجوق ایدی چالیشقان» دینیلیر .

ماجارجهده اداۋ جمع ٲقیللرده «ق» خفیفلرده «ك» در . بو «ق ، ك»
جمع اداۋی اوله رق توركجه فعللرك ماضی شكللرندهده مستعملدر : قالدق ، كلدك .
ماجارجه احوال اسم شویله در :

ماجارجه	توركجه
قاوم	— قاوم
تاوت	— قاپوك
قابویا	— قابوسی
قابواق	— قابومض
قابوتوق	— قابوكز
قابویوق	— قابولری .

ملكیت معناسنی تقویه ایچون ، توركجه كبی ، « بنم قاوم » یرنده ، حرف تعریف
ایله برابر « آز آن قاوم » دیرلر . « آن » بن و بنم دیمكدر .
ضمیرلرك شكلی و صداسی شویله در :

بن	=	آن	en
سن	=	ته	te
او	=	او	eu
بز	=	می	
سز	=	تی	
اونلر	=	اوك	ök

ماجارجهده ، توركجه كبی ، مضاف الیه اوله كلیر . مضاف الیه اداۋی «نك» یرینه
« ناك » در . « آطانولوناق آلمایا » طانییانك ألماسی یعنی طلبه نك ألماسی دیمكدر .
چوق دفعه ، لسانمزده اولدینی كبی ، مضاف الیه اداۋی خذف اولونور : « آطانولو
آلمایا » ، طلبه ألماسی دیمكدر . طبقی دیلیمز كبی ، تتابع اضافلرده ایلك مضاف
ایه دن اداۋ اضافت قالدیریلیر . دكزك طالغه لرینك كورولتوسی یرینه دكز طالغه لرینك
كورولتوسی دینیر .

بوقارداش دیلندهده مالکیت فعلی موجود دكلدر . مثلاً لسانمزده :
طاووغم وار . طاووغك وار الخ دییه متسكلم ، مخاطب ، غائب ، صیغه لرینی متمادیا

« وار » ایله ایراد ایتدیکمز کیبی ماجارجه ده دخی ، مالکیت مفهومی ، حال ایچون دائماً « وان » اداتیه ارا ایدیلیر .

طییوقوم وان = طاووغم وار .

طییوقوت وار = طاووغك وار .

طییوق یا وان = طاووغی وار . الخ

« وان » مالکیت صیغه سی بعضاً « وار » و بعضاً « در » معناسنی افاده ایدر .

مفعول الیه اداتی ناق ، نهك ، به ، با در .

مفعول فیه بان ، بن در .

مفعول منه böi ، bol در .

مفعول معه نال ، نل در .

قیشین ، اوکله یین و امثالنده کی ادات زمان اولان « ین » لاحقی ماجارجه ده خفت و تفلته کوره ، اون (ون) ، آن (ن) شکنده موجوددر ؛

نیاراون (نیارون) = یازین .

تل آن (تهلن) = قیشین .

تورکجه ده ظرفیت کوسترم (ره ، را) اداتلری ماجارجه ده عیناً وارددر .

الوره = ایله ری . هاترا = کری

(وال ، ومل) وصامت ایله بیتن کله لرده (آل ، آل) اداتلری (ایله ، له)

مقابلیدر :

آتیامال = آتامله = بابام ایله . ادات نسبت (ی) در . پیچی = پیچوی . بودا

پشتی = بودا پشته لی .

موصوف جمع اولسه ده ، تورکجه کیبی ، صفت مفرد قالیر : آسهب آلاق =

کوزهل المالر .

عددلردن سوکرا معدودلر دائماً ، لسانمز مثللو ، مفرد استعمال اولنور :

هت پاتیاش = یدی آرقاداش

امرحاضر ، ادات مصدر اولان (نی) آتیلدقدن سوکرا قالان جوهردر .

واردنی = بکله مک وار = بکله .

مطاوعتر، متعدیلا کثرتله «تا» ایله اولور. وارنی = بکله مک. واراتی = بکله تئک .

ماضی شهودی اداتی تورکجه ده (د) یرینه ماجارجه ده (ت) در . طونول نام = او کرندم = طانیدم. وه رتم = ووردم. ی، «ژ» فعل وجوبی علامتیدر: طانولیم = او کره نیم .

وهریم = ووریم .
ماجارجه ده دخی عیناً بیلیمک مصدریله فعل اقتداری تشکیل ایدیلیر : سوه بیلیرم
یرنده ماجار : « سه رت فی تودوم » دیر . « تودنی » بیلیمک دیمکدر . یالکز بونک
منفیسنده بز ، سوه نم دیدیکمز حالده ماجار سوه بیلیم = « نم تودوم سه رت تی »
شکلی قوللانیر .

استطراد

ماجار صرفیونی ، بزم اسم فاعل واسم مفعول دییه ایکی یه آیردیغمز، هم صفت و هم اسم اوله رق قوللانیدیغمز اقسام فعلی Participle لری اوچه آیریر و حالیه، ماضیه و استقبالیه اسملری ویریر .

(کلن ، کلش) ناصل بر صیغه مشترکه ایسه (کله جک) استقبالی ده طبق اسم و یا صفت اوله رق بر صیغه مشترکه وضعیتده بولوندیغندن بونی ده صیغه مشترکه استقبالیه نامیله اسم مفعول واسم فاعل صیراسنده ذکر ایدرلر .
حالبوکه تورکجه مزده مشترک صیغه لر ایکی دکل ، حتی ماجارجه کی ، اوچه ده دکل ، درت ، بلکه بشدر :

کله جک سنه ، آقاجق قان دیدیکمز کی (آقار سو) ، (طانیدیق ذات)
دخی دییه رک مضارع و ماضی مفرد غائبی ده اسم و صفت کی قوللانیرز. لسانمزک
شیوه یه عائد بو خصوصیتی حقنده صرفیونمزک نظر دقتنی جلب ایدهرم .

(ily) ایلی اداتی تورکجه (اویله) مرادفیدر :

ایلی اداش ودهوش = اویله آلیش ویریش (kob) کب، (کی) مقابیلیدر :
آدوشاق کب = بورچ کبی .

لک ، لق اداتلری لاغ ، لغ طرزنده قوللانیلیر : آتیائی لاغ = بابالق ، بابایاه
آش ، آش اسم فعلی اداتیدر :

بارنی = یورومک . یارآش = یورویوش ایتمک مصدرندن یالکز متعدی علامتی
اولان (ت) جوهری مستعملدر :

طانولنی = طانیق . طانیقانی = اوکرهتمک طانیتمق . باطور = بهادر ،
شجیع ، باطوریت = تشجیع .

برلسانده موجود بعض کلهلردن او دیلک بیهسنگ اساسه حکم ایتمک طوغرو
دکلدر . تورکجهده مستعمل عربی کلهلرک کثرتنه باقوب دیلیمزنی سامی برلسان
عد ایتمک بالطبع موافق دکلدر . برلسانک تملی صرفی ، تصریفاتی ، ادواتی اولدیغندن
ماجارجهده مشترک کلهلردن اول بولسانک صرفنک مقایسه سی ضمتده ، بروجه بالاه
کوچوک و ناتمام بر تجربه دن سوکرا لغتلرنده کی مشارکت و مشابهتک اثباته مدار
اولق اوزره مقالهیه بر اوافق جدول دخی الحاق ایدیلشدر .

علمایی تردده سوق ایدن ، ماجارجهده فارسی کی آریائی زمره نه منسوب

jög — یغ — یوز

kincs — کینچ — کینچ — خزینه

Ezer — از — هزار — بیک

Egy — اک — یک — بر

کی محدود کلهلر بولوماسیدر . بعض مدققلر طرفندن ، بومشترک لفظلر ماجارلرک
شمالی قافقاسیا طریقيله اوروپایه هجرتلرنده ، اول امرده ، ایراندن کچمه لرینه حمل
ایدیلکدهدر . فقط بوکی فارسی لغتلر اقل قلیل اولوب صرف ونحوده آریائی الستهک
اهمیتی بر تاثیر یوقدر .

ماجارجهده کی مشترک لغتلر ایکی نوع اولوب برنجی نوعی ، لسانک اساسه تعلق
ایتمه یوب ، دور استیلامزده ، مناسب مدیده نتیجه سی اوله رق بولسانه اعاده
ایتدیکمز بالخاصه :

tabor — طاہور = صحرا - معرکہ

tepsi — تپشی = تپسی

csizma — چیزما = چیزمہ

kalauz — قالاٹوز = قلاغوز

findsa — فینجان = فینجان

کبی مدنیت و انتظامہ عائد محدود لفظلر درہ ایکنجی نوعی، آشاغیدہ کورولہ جکی
وجہلہ ایکی لسان آراسندہ کی « اساسی علاقہ » دن منبعث اولوب اعازہ واستعارہ
نتیجہ سی دکلدر . بالعکس مشترک لغتلر در :

ماہارجه امروسی	صورت تلفظی	تورکجه مقابلی
kécske	کچک	کچی
oroszlan	اوروسلان	آرسلان
teve	تہوہ	دوہ
bika	بیقا	بوغا
tyuk	طیوق	طاووق
ökör	اوکور [۱]	اوکوز
kos	قوش	قوج
torul	طورول	طوغرول قوشی
szűnyog	صونیوق	سینک
tinó	تینو	دانا (اینک یاوروسی)
borz	بورز	پورصوق (حیوان)
borju	بورجو	بوزاغی [۱]
Kopó	قوپو	قوپوی (آوکویکی)
olló	اوللو	اوغلاق (کچی یاوروسی)
ünő	ئونو	یاورو اینک (دیشی دانا)
Kanea	قانبجا	قانبجیق قیصراق
szakall	ساقال	صاقال
bajusz	بایوش	بیشیق
zongor	زدنقور	سونقور (شاهین اسملرندن)
szaka	ساقا	صاقاق (چیفته کردانلی)

[۱] (ز) لر اکثریتله ماجارجه ده (رر) اولور. (ز) و (ر) بیننده تبدل بالذات تورکجه ده.

بیله اولور : کورمک ، کوزکچی

کوز چاپانی	جیپا	esipa
دنکیز = دگیر	تنگر	tenger
چادیر	شاتور	sátor
مشتان (قیصا عسکری چاکت)	مته	mente
کیه نک	کوپونک	KöPönyeg
چاریق	شارو	sarú
یوزوک	کورو [۷]	gyürü
یوکوک	کوسو	gyüszük
اینجی	بوزا	gyöngy
بوغداي	کونک	húza
آرپا	آرپا	arpa
الما	آلما	alma
مصر و آرپا قوچانی	قوچانی	Kocsany
تارلا	تارلو	tarló
دینکیل	تنگلی	tengely
کشدیر	کندهر	kender
تکته	توکنو	töknö
قازغان	کازان	Kazan
چاق	بجاق	bicsak
تکرلک	ته کرچ	tekeres
توکل ، تکرله مک	ته کرفی	tekerné
باغراج	بوخراج	bograce
بالطه	بالطا	balta
قنطار کم	قانتار	Kantar
طوغلا	تغلا	tegla
قاپو	قاپو	Kapu
آریق ، آرق ، خندک	آروق	arok
سه کی (اسکله)	سه یک	szek
ناز ، طقس ، صاجز قفا	طار [۷]	tar
قویو (قویو)	قوت	Kút
آغول	اول	ól

اوجاق قورو	قورو	Korom
سو اوستنده سال	سال	szál
صیرت (داغ صیرتی)	صیرت	szirt
یل	سیل	szel
توره - قانون	توروهن	törvény
دیلماج - ترجمان	تولماج	tolmács
کوزکو - آینه	توکور	tükör
آنا	آنیا	anya
آتا - بابا	آتیا	atya
صاچی	صاوج	satocs
قازیق	قارو	Karó
قوبوز (اسکی تورک سازی) [۱]	قوبوز	Koboz
بو قاغو (آتلرک آیاقلرینه کوستک)	بهی قو	békó
بوکو - باغ	بای	bó
بوکو	بو	bü
بوکوباغی	بو بای	büboy
بوررن اوتی (انبه)	بورنوت	burnót
چراغ چیرا	چارات	Zearát
تومن ، چوق [۲]	تومه نی	T'emény
بالیکز (چاق یا کندن)	چاق	csok
کوجوک [۳]	کیچی	Kiesi
اوغری ، خیرسز	اور (اورو)	ore (oro)
چری (چریک) عسکر ، اردو	شهرک	sereg
(صابی) (سان) شهرت (آدی)	صام	szam
(صاکی وار)		
زور	زورد	zord
کوک ، ماوی	ککیک	Kék
ایکیز [۱]	ایکر	iKer

شیخ غالب (حسن و عشق)

[۱] بزمنده قوبوزجی میرزاخان ..

[۲] تومن تورکیه در - اون بیک دیمکدن .. بوکله مانجو مونفول ، ملوتفوز

لهجه لرنده ده وارد ..

[۳] کوجوک ، قارسی دکیدر تورکیه در ..

جوق	شوق	soK
صاری	شارغا	sórga
صرف ، بیتی (یازی)	به تو	betu
طابق ، شاهد	طانو	tanú
طاییش ، مشاور	طاناچ	tanacs
طابق	طانولنی	tanulni
طاییشق ، اوکره تک	طانی طانی	tanitani
طانیر ، معلم	طانار	tanár
طاییشق ، تعالیم	طانیتاس	tanitas
طاییتان ، استاد	طایتو	tanító
طانیان ، شاگرد	طانولو	tanuló
طاییشاق ، درس	طانولشاق	tanulság
چیقارمق ، استخراج	چیقورنی	esiKorni
قایمق ، آلمق	قایچی	kopni
یوزمک	اوزنی	uzni
ایرمک (کماله)	آرنی	érni
أشمک قازمق	آشنی	asni
وورمق	وهرنی	verni
بورونمک	پوری تانی	boritani
یوغورمق	کونی	gyúrní
باطمق ، چوکمک	چوکنی	esoKni
سوپورمک	شه پرنی	sépérni
سوزمک ، یاطبرمق	سورنی [۹]	szurni
سونمک ، پشمک	سوتی	szunni
صائمق	صانی	szunni
سه کمک	سوکنی	szoKni
صاوورمق	صورنی	ezórni
أردم (اسکی تورکجه ده) فضیلت	أردم	erdem
یاس [۵] ماتم	کاس	gyász
ویدم ، جویرمک	چاوار	osavar
طوتقال ، چیریش	چیریز	esiriz

[۵-۱] (یاس) ک تورکجه اولدینی بوتون تورک شعبه لرنده بوکله مک موجود اولماسیله ثابتدر .

مناسبت و مشاركتلى ايلك باقىشده كوزه چاربه جق لغتلردن خاطره كلنلرني يازه بيلدم . بونلره مماثل و يا خود منشأ و اشتقاقلى لسانياه عائد ايضاحاته مفتقر بيكلرجه لغت دهها اشهاد ايديله بيلير . يوقا ريده كي . مثاللر يالكز بزم كوچوك آسا توركجه سنه مشابه لغتلر اولوب تورك شعبه سندن تاتار ، چاغاناي ، فين ، چوواش ، باشقير لهجه لرينه مشابه ماچار جه ده پك چوق كله دهها وارددر . توركجه ماچار جه مشترك كلهلر مياننده قلادى ، شابقا ، هودوك و سائر كه توركلك ماچارلردن آلديغى لغتلرده وارددر .

ايكى لسانك صرفى و لغوى مقايسه سنه عائد اولان بوتجربه نك اساسلى برتبع محصولى اولديغى ادها ايدهم . مقصد لسانمرك ، سائر تورانى لسانلريله موجود قرابتنى آراشديره جق اولان مستقبل لسانيونمزه بر چيغير آچقندن عبارتدر .

مفتى اوغلى

امير حكمت